GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și administrațiunea:
Brașovŭ, piața mare Nr. 22. „Gazeta“ iese Mercurea, Vinerea și Dumineca.
Prețulŭ abonamentului:
Pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Țerĭ esterne pe șése lunĭ 14 fr., pe anŭ 28 francĭ.

Anulŭ XLVII.

Sĕ prenumeră:
la poștele c. și r. și pe la dd. corespondențĭ.
Anunciurile:
una serie garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiăcare publicare. — Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 18. Duminecă 12 (24) Februariu **1884.**

Brașovŭ 12 Februariu st. v.

Este bine se aruncămŭ câte odată o privire și asupra celorŭ ce se petrecŭ în lumea mare politică. Astă véră diplomații și finanțierii erau multŭ îngrijați, că primăvéra, în care amŭ întratŭ, nu va trece fără de a ne aduce vr'unŭ noŭ resboiu, pentru care, séu de frica căruia, se facŭ mereu pregătirĭ militare de cătră statele marĭ și micĭ. Situațiunea, care p'atuncĭ părea fórte nesigură, s'a mai clasificatŭ puținŭ. Ne-amŭ pututŭ convinge din unŭ șirŭ de evenimente importante, că omulŭ de statŭ dela Friedrichsruhe predomină în mai mare gradŭ ca odinióră situațiunea. Cea mai nouă și mai importantă isbêndă a lui este reînoirea bunelorŭ relațiunĭ ale Germaniei cu Russia.

Asupra cestiunei, décă alŭ d-lui de Bismarck este meritulŭ de a fi reînoitŭ intimitatea prussoruséscă séu alŭ d-lui de Giers, actualulŭ șefŭ alŭ oficiului de esterne din Petersburg, opiniunile sunt diferite. Noi credemŭ înse, că totŭ planulŭ cancelarului germanŭ a fost de a aduce lucrurile earăși la punctulŭ acela, de unde au pornitŭ. Puterniculŭ și dibaciulŭ cancelarŭ a manevratŭ așa de bine în timpulŭ din urmă, încâtŭ nu numai, că a păralisatŭ o coalițiune în contra Germaniei, ci, ce e mai multŭ, elŭ a ajunsŭ a fi earăși stăpânŭ peste situațiune. Dovédă, că astăḑi nu se mai vorbesce de alianța russo-francesă, ci numai de reînoirea alianței celorŭ trei împĕrațĭ.

Grația apucăturelorŭ stângace ale diplomației francese, principelui Bismark i-a fost ușorŭ de a ține în frêŭ pe Franța, în timpŭ ce a lucratŭ cu celŭ mai bunŭ succesŭ pentru lărgirea alianței germano-austriace prin alăturarea Italiei la acéstă alianță. Bismark sciŭ se câștige și statele independente dela Dunăre, România și Serbia, pentru liga de pace și în timpulŭ din urmă influința acestei „politice de pace“ s'a sĕmțitŭ până la Gibraltar și la Cornulŭ de aurŭ. Astfelŭ a silitŭ marele diplomatŭ cabinetulŭ rusescŭ de a luá însuși inițiativa spre a încercá o apropiare de alianța puterilorŭ centrale, décă voiá se iésă din isolarea, în care se aflá, cu atâtŭ mai vêrtosŭ, cu câtŭ alianța cu Franța remăsese numai o dorință frumósă a câtorva politici ruși și francesĭ și nu avea — pentru acum celŭ puținŭ — șanse de a se realisá.

Pasulŭ întreprinsŭ de d. de Giers spre a reînoi intimele relațiunĭ de mai înainte, a fost întîmpinatŭ cu bucuriă la Friedrichsruhe, unde tóte erau bine precalculate spre a face se reiésă planulŭ de predilecțiune alŭ d-lui de Bismark, care se cuprinde în cuvintele: deplina isolare și paralisare a Franciei.

Dela 1872 încóce cancelarulŭ germanŭ urmăresce acestŭ planŭ și acum, décă tóte scirile aduse de foile marĭ europene sunt adevĕrate, pare a'lŭ fi realisatŭ. Numirea prințului Orlov de representantă alŭ Rusiei la curtea de Berlinŭ este interpretatŭ ca unŭ semnŭ de vedită apropiare între Rusia și Germania, asemenea și misiunea cea mai nouă a plenipotențiarului militarŭ rusescŭ, principele Dolgoruky, și a ministrului de resboiŭ rusŭ Bronsart de Schellendorf. Sĕ asigură, că acestia au avutŭ scopulŭ de a dá deslușirĭ liniștitóre asupra dislocărei trupelorŭ rusescĭ la granița ruso-prusescă.

Numirea ambasadorului rusescŭ, care a fost până acum la Paris, de plenipotențiarŭ alŭ Rusiei la Berlinŭ este o dovédă demonstrativă a noului „entente cordiale“ ruso-prusescŭ. Se nasce înse întrebarea, că óre pentru care prețŭ s'a făcutŭ acea apropiare? Ce se țese earăși în ascunsŭ? Este óre și acum scopulŭ aliațilorŭ numai susținerea păcii? Și décă prințului Bismarck i-a succesŭ a isolá Francia pe deplinŭ, cum a doritŭ, se va oprí elŭ óre la acésta, nu va merge mai departe dușmănia lui? Unŭ vêlŭ desŭ acopere acțiunea după culise și cu tóte asigurările de pace nu se scie ce va mai aduce ḑiua de mâne.

Rĕspunsŭ „Telegrafului Românŭ“, respective Pré Sânțitului sĕu redactorŭ, Escelenței Sale Metropolitului Miron Românul.

La faptele complinite spre dauna națiunei și bisericei nóstre, pe care le-am espusŭ la cunoscința publică prin articolulŭ meu, publicatŭ în Nr. 14 alŭ „Gazetei Transilvaniei“, — „Telegraful Român“ cu data Sibiiŭ 6 Fubruariu și cu semnulŭ cumpĕnii dreptății, în Nr. 15 nu rĕspunde în meritŭ, ci după tactica obicinuită face mai ântaiŭ polemică cu „Gazeta Trans.“ despre pasivitate și activitate ca și cândŭ acestea ar fi fostŭ obiectele publicațiunii mele.

După acéstă introducere continuă în modulŭ următorŭ:

„Articlulŭ din cestiune pórtă subsemnarea „Diamandi I. Manole deputatŭ alŭ sinodului.“ Adevĕratŭ că acéstă subsemnare singură de sine s'ar păré de ajunsŭ, ca sĕ dea óre-care însemnătate articulului, pentru că numele subsemnatŭ este alŭ unui bărbatŭ recunoscutŭ și stimatŭ la Românĭ nu pentru vre-o specialitate de erudițiune scientifică, carea nicĭ dênsulŭ nu și-o arógă, ci pentru inima bună, generositatea, iubirea de adevĕrŭ și sinceritatea sa. Décă însĕ cetimŭ acelŭ articulŭ plinŭ de patimĭ, de suspițiŏnărĭ, de invective personalĭ, trebue séu sĕ tragemŭ la îndoiélă, că adevĕratulŭ autorŭ alŭ articlului ar fi însușĭ domnulŭ Diamandi Manole, séu sĕ credemŭ, că D-sa a încetatŭ a mai fi gentilomulu cunoscutŭ de până acum și s'a prefăcutŭ unŭ instrumentŭ séu o mască în mâna unorŭ ómenĭ condușĭ de patimĭ, și condușĭ de ele pentru interese mai multŭ personale. In totŭ casulŭ trebue sĕ repetămu, că pamfletele din acelŭ articulŭ s'au publicatŭ sub o firmă până acum de o reputațiune de unŭ creditŭ bunŭ.“

„Noi nu putemŭ crede, că domnulŭ Diamandi Manole va fi avêndu mandatŭ dela sinodŭ pentru a se subsemnă ca „deputatŭ alŭ sinodului“ la acéstă pasculă compusă probabilŭ nu în biroulŭ D-sale de comerciantŭ, ci în cancelaria părăsită a vr'unei redacțiunĭ pensionate, ceea-ce dovedesce pré de ajunsŭ unele date din articlu, precum d. e. cu amesteculŭ ministrului în unele procese divorțiale, carĭ nu credemŭ sĕ le aibă în evidență domnulu Diamandi, dér le vorŭ avé alții din apropierea consistoriului.“ etc. etc.

Relativŭ la aceste aserțiunĭ îmi ținŭ mai ântâiŭ de datoria a mulțămí Escelenției Sale Inaltŭ Pré Sânțitului Redactorŭ alŭ „Telegrafului“ de aḑĭ pentru testimoniulŭ de laudă, celŭ face despre caracterulŭ meu. Ilŭ rogŭ însĕ sĕ iea la cunoscință, cumcă eu nicĭ cândŭ n'am avutŭ pretensiunea de a figură între bărbații „cu specialitate de erudițiune scientifică“ precum nu mĕ îndoescŭ, că nicĭ Escelenția Sa nu póte avé pretensiunea acésta, deórece până aḑĭ

FOILETONŬ.

Cetatea dela Fântânele.

Eram micŭ la 1848 și mi-a povestitŭ mama; éră mamii spusu-i-a tata cândŭ a plecatŭ cu lanculŭ la óste, de unde nicĭ n'a mai venitŭ, că în vremile de de multŭ, cândŭ în cetatea dela Fântânele d'intre Crișulŭ albŭ și Crișulŭ negru în munții Abrudului, domniá Menomorotŭ, Domnulŭ Munțilorŭ, atuncĭ și m o ț u l ŭ - românulŭ erá stăpânŭ în țera lui. Cu armele se jucá ca cu alunele. Paserea din sborŭ o doborá, și de nimenea nu-i păsá. L i b e r ŭ ca elŭ numai cerbulŭ în mijloculŭ bradilorŭ și vulturulŭ pe vêrfulŭ piscurilorŭ mai erá, și chiarŭ lui Menomorotŭ Domnulŭ, mai multŭ de câtŭ „Tu“ și „Măria Ta“ altă cinste și dare nu-i dedea.

Arătatu-s'a însĕ din spre rĕsăritŭ o sté mare cu códă și mare primejdie a vestitŭ. Cerulŭ s'a întunecatŭ. Văile s'au turburatŭ și munții: Meterculŭ, Surulŭ și Retezatulŭ gemeau de se cutremura pămêntulŭ.

Vijelia a sositŭ... — Hunii batŭ la ușă. Popórele fugŭ d'naintea lorŭ. Singurulŭ Românulŭ a statŭ pe locŭ. Din nenorocire și Domnii lui erau despărțiți și desbinați, cadŭ unulŭ câte unulŭ; singurŭ Menomorotŭ mai urmândŭ cu lupta, peptŭ îndelungatŭ n'a putută ține și a trecutŭ preste Crișurĭ. Ingâmfatŭ d'atatea învingerĭ Arpad, ducele Ungurilorŭ, trămite solĭ sĕ pețéscă pentru Zoltanŭ fiulŭ sĕu, pe tênera Domniță, flórea florilorŭ, ḑina codrilorŭ. Menomorotŭ Domnulŭ, chiamă pe toți „cărturarii și fariseii“ câți în „Bucóvne și Céslóve“ sciau cetí și sfătuindu-l, aceștia îi ḑicŭ: „Măria Ta! Nu respinge cererea. Mielulŭ blândŭ suge duóĕ oi și e cu multŭ mai bună o pace strîmbă de câtŭ o judecată dréptă.“ — Nunta s'a făcutŭ. Ospĕțulŭ a ținutŭ trei ḑile și trei nopți și mai toți cărturarii și fariseii pentru bunele lorŭ povețe, marĭ boierii și nemeșii dela Arpad au primitŭ.

După acésta încuscrire, care, cum ḑicŭ ai noștri, a adusŭ pe draculŭ cu ceterași în casă, ales'au boerii și nemeșii ca Domnŭ peste tótă țera Ardélului pe Tuhutum, unchiulŭ lui Zoltan, și feciorulŭ lui Huba din Skytia... Unulŭ din urmașii acestui Domnŭ împreună cu boerii și nemeșii dusus'a la Turda, unde și cumetrulŭ Michel dela Brașovŭ a fostŭ poftitŭ și alcătuit'au cu toții acolo vestita Constituțiune nemeșéscă și săséscă „Tripartitum“ numită, împărțindŭ pămêntulŭ Ardélului în trei părțĭ: luândŭ una Ungurulŭ, una Secuiulŭ și una cumetrulŭ Sasŭ; ér Românului nu i-a lăsatŭ de câtŭ „a treia parte din prețulŭ muncii sale“ și astfelŭ a ajunsŭ moțulŭ săraculŭ! i o b a g i ŭ în țera lui.

In cetatea dela Fântânele s'au schimbatŭ boerii. Acolo nu mai erá celŭ cu chica olteněscă și cu căciula țurcănéscă. Sĕ încuibase ca ocărmuitorŭ unŭ străinŭ, cu pălăria în capŭ ca o ciupercă și c'o pană de vulturŭ în ea d'unŭ cotŭ de lungă. Avea unŭ mânecarŭ scurtŭ de postavŭ albastru cusutŭ cu șinóre negre și cu nasturĭ de cositorŭ câtŭ óuele de găină de marĭ. Nădragii erau strîmțĭ și băgați în cisme, la ale cărorŭ călcâie zorzoneau nisce pintenĭ câtŭ tingirile de marĭ. Statura lui erá scurtă și grósă, părea a fi bine hrănitŭ. Nasulŭ turtitŭ și vinețiu, obrazulŭ roșu, și avea nisce mustățĭ unse cu rĕșină, lungĭ și resucite, te ințepá în ochĭ cu ele. In gură c'o pipă de spumă, câtŭ o pătlăgé vênătă. In mâna dréptă ținea unŭ toporŭ c'o códă lungă, pe a căruia parte lată erá săpatŭ cu slove marĭ: „N'ataca pe nemeșŭ“, éră pe muche: „Dă în iobagiŭ.“ Erá noulŭ ocărmuitorŭ, baronulŭ de Vasvary dela Dobriținŭ, care numai în ḑiua de 31 Făurarŭ erá trézŭ.

Amară erá iobagia, déră ocarmuitorulŭ dela Fântânele o făcea sĕ fie și mai amară. Bărbații, câtŭ erá sĕptămâna de lungă, de diminéța, de cândŭ cântă rindunica și până rĕsărea luccfe-

nu a înbogăţitŭ literatura nóstră cu vre-o scriere scientifică. Suntemŭ decĭ amênduoi egalŭ îndreptăţiţĭ a scrie prin gazete despre cestiunile nóstre de interesŭ naţionalŭ şi bisericescŭ; eu, după testimoniulŭ primitŭ dela Escelenţia Sa „avêndŭ inimă bună, condusŭ de generositate, iubire de adevĕrŭ şi sinceritate“; Escelenţia Sa póte, condusŭ de alte motive mai grele de înţelesŭ.

A conchide din împrejurarea, că sum bine informatŭ despre multe neajunsurĭ, ce s'au petrecutŭ şi se petrecu la consistoriulŭ bisericii nóstre din Sibiu, că nu eu aş fi autorulŭ articolului din „Gazeta“ şi m'aşŭ fi degradatŭ a deveni instrumentŭ în mânile altora este mai multŭ ca naivŭ pentru o persónă, care cunósce atâtŭ de bine trecutulŭ meu.

Nu credŭ, că Escelenţia Sa a uitatŭ, că dela an. 1875 şi până astădĭ am luatŭ parte la sinódele şi conferinţele, în carĭ s'au pertractatŭ pe lângă alte multe neajunsurĭ, de carĭ sufere biserica nóstră şi cestiunile, despre carĭ amintescŭ în articolulŭ meu. Credŭ, că-şi aduce aminte, că şi afară de acésta, am avutŭ ocasiune pré adeseorĭ, de a conferí amênduoi în multe cestiunĭ de interesŭ bisericescŭ şi scolarŭ.

In conferinţa memorabilă din 1875, care s'a ţinutŭ în reşedinţa Escelenţiei Sale şi care a duratŭ dela 7 óre séra până la 3 óre după medulŭ nopţii, Escelenţia Sa a avutŭ ocasiune a cunósce ideile mele, ce le-amŭ desvoltatŭ în acea conferinţă relativŭ la interesele generale bisericescĭ şi scolare, carĭ formau obiectulŭ discuţiunii. Totŭ asemenea nu credŭ, că va fi uitatŭ Escelenţia Sa, că încă în acea şedinţă s'a încercatŭ a i se dá „Telegrafului Român“ fisiognomia de astădĭ, şi a trebuitŭ sĕ se afle deputaţĭ în frunte cu Dlŭ cavalerŭ Puşcariu, care cu testamentulŭ marelui Andreiŭ în mână se demonstreze şi Escelenţiei sale, că ultima voinţă testamentară a marelui Andreiu nu se póte alterá de nimenĭ întru nimicŭ.

Mai departe în sesiunea sinodului din a. 1877 — credŭ, că nicĭ acésta nu-o va fi uitatŭ Escelenţia Sa, — eu am fostŭ, care am făcutŭ propunerea de a ne constituí în şedinţă secretă, în carea am semnalatŭ pericolulŭ, care ameninţă biserica nóstră şi am demonstratŭ, că amesteculŭ ministrului la distribuirea ajutorului de statŭ este primulŭ începutŭ de a distruge autonomia bisericii nóstre. Am făcutŭ unŭ apelŭ căldurosŭ la toţĭ deputaţii din clerŭ, pe carĭ ii privia acestŭ ajutorŭ, ca mai bine sĕ renunţe la elŭ, decâtŭ sĕ sufere biserica amesteculŭ străinŭ. Constatŭ cu mare plăcere, că atuncĭ toţĭ deputaţii din clerŭ, fără escepţiune s'au aflatŭ la culmea misiunii lorŭ. Propunerea a fostŭ primită cu unanimitate şi chiarŭ Escelenţia Sa a declaratŭ solemnŭ la acea ocasiune, că unde va fi biserica va fi şi elŭ, mergêndŭ în fruntea bisericii, chiarŭ şi pe calea, care duce la mănăstire. In procsima şedinţă plenară a sinodului s'a şi alesŭ o deputaţia, care sĕ fie condusă de Escelenţia Sa la tronulŭ împĕrătescŭ, că se róge pe Maiestatea Sa, pentru ca se mijlocéscă, ca ajutoriulŭ de statŭ sĕ se distribue ca şi până acum prin organele bisericescĭ.

In sesiunea sinódelorŭ din anii 1878 şi 1879 s'a reinoitŭ acestŭ conclusŭ.

Credŭ, că Escelenţia S'a nu va fi uitatŭ nicĭ interpelaţiunea mea făcută în privinţa corespondenţelorŭ din Sibiiu, ce au fostŭ publicate în „Pester Lloyd“ contra bisericii nóstre, pe care Escelenţia S'a nu a aflatŭ de bine a le desavuá.

Éta decĭ de unde mi-am culesŭ informaţiunile mele. Şi erá óre greu pentru noi în calitate de deputaţĭ sinodalĭ se aflămŭ şi alte lucrurĭ, pe care Escelenţia Sa le credea acoperite cu velulŭ secretului, cândŭ, orĭ de câte orĭ veniamŭ la Sibiiu, nu audiamŭ decâtŭ lamentaţiunĭ din tóte părţile, că totŭ, ce perdemŭ, perdemŭ din causa indiferentismului şi negligenţei ce o arată Escelenţia Sa în tóte afacerile bisericescĭ şi şcolare de orĭ-ce natură, ţiindŭ acte neresolvite în decursŭ lunĭ şi anĭ întregĭ?

Tocmai din acéstă causă de multe-orĭ s'au ridicatŭ vocĭ şi propunerĭ în sinodŭ, că ar fi bine, ca agendele consistoriale se se conducă de vicariulŭ archiepiscopescŭ, spre a nu răpí Escelenţei Sale preţiosulŭ timpŭ, ce trebuiá întrebuinţatŭ în alte afacerĭ.

Nu este loculŭ aci şi nicĭ nu este oportunŭ a arătá publicului sutele de promisiunĭ, ce le-a datŭ Escelenţia S'a şi în faţa sinodului şi în faţa deputăţilorŭ, că va pune stavilă neajunsurilorŭ, de carĭ sufere totŭ organismulŭ nostru bisericescŭ şi carĭ au remasŭ vorbe góle.

Este de ajunsŭ se constatŭ şi eu cu Escelentia Sa, că „sunt periclitate interesele generale ale naţiunii nóstre române şi cele speciale bisericescĭ“, dér nu pentru-că „se jócă cu ele foile pasiviştilorŭ şi unii şi mai alţii din cei ce sunt deputaţĭ ai sinodului“: ci pentru că capulŭ bisericii nu îşĭ înţelege misiunea sa, căcĭ în locŭ se mérgă cu voinţa unanimă a naţiunii sale, elŭ se face însuşĭ instrumentŭ, pentru aceia, carĭ lucră la peirea nóstră şi în cestiunĭ bisericescĭ în locŭ se ţină contŭ de constituţionalismulŭ caştigatŭ cu sudorĭ de sânge proede arbitrariŭ, calcândŭ voinţa sinódelorŭ şi congreselorŭ.

Afară de acéstă calamitate mai lipsesce de câtăva vreme si „Telegrafulŭ Românŭ“ de odinióră, organulŭ creatŭ de Şiaguna cu destinaţiunea, ca se lupte pentru interesele naţionale, bisericescĭ şi scolare, şi care în urma Inaltŭ Pré Sânţitului seu redactoru a ajunsŭ a jocá rolu de vespertilŭ (liliacŭ) purtândŭ unŭ limbagiu nelămuritŭ şi nedecisŭ şi şovaindŭ tocmai în astfelŭ de momente, cândŭ ar trebuí se pórte unŭ limbagiu plinŭ de energia faţă de atentatele, ce se prepară bisericii şi chiarŭ Pré Sânţiei Sale. Sub astfelŭ de împrejurărĭ nicĭ nu este ruşine a constatá, că până acum am cetitŭ cu zelŭ, „Telegrafulŭ Românŭ“, dér de o sémă de vreme şîmtŭ o aversiune, orĭ de câte orĭ sum silitŭ a-lŭ luá în mână şi alŭ percurge.

Am citatŭ cele de susŭ spre a demonsrá Escelenţei Sale, că cele amintite în articolulŭ publicatŭ în „Gazetă“ nu sunt informaţiunĭ culese din isvóre străine, ci sunt întêmplărĭ pretrecute în presenţa mea, întêmplărĭ, la carĭ am luatŭ şi eu parte activă ca deputatŭ alŭ sinodului. Numai situaţiunea tristă în care am ajunsŭ adĭ m'a făcutŭ sĕ rupŭ tăcerea, cum am făcutŭ acésta şi la alte ocasiunĭ spre a arătá lumii, că şi între deputaţii sinodului se află ómenĭ independenţĭ şi cu convingere propriă, carĭ au curagiulu a demascá persóne, carĭ impută altora că sunt conduşĭ de patimĭ şi interese personale şi carĭ sunt atâtŭ de inteligenţi de a pricepe inalta diplomaţia, ce o pórtă Escelenţa Sa dela venirea Sa în archidiecesă şi până în dina de astădĭ pe după culise de mână cu Tisza-Trefort.

Voturile sinódelorŭ din 1877, 1878 şi 1879 au remasŭ litere mórte. Dispoşiţiunea testamentară a fericitului şi neuitatului metropolitu Şaguna s'au sfărâmatŭ prin voinţa arbitrară şi machinaţiunile inimicilorŭ bisericii nóstre. Şi cândŭ cineva vine şi tractéză aceste cestiunĭ de interesŭ esenţiale pentru biserica nóstră în publicitate, se póte aflá vre-o persónă resonabilă, care sĕ interpreteze bunele intenţiunĭ ca suspiţionărĭ şi calumnii personale? Décă esistă asemenea felŭ de ómenĭ, atuncĭ trebue sĕ susţinŭ din nou, că micimea lorŭ sufletéscă n'are marginĭ. Este pré dejositorŭ a amestecá în cestiunĭ de importanţă generală, cestiunĭ de rudenia şi de interesŭ personalŭ, cum mi se impută mie şi tocmai acéstă interpretare aruncă o lumină nefavorabilă asupra caracterului scriitorului. Proverbulŭ germanŭ şi de astădată are dreptu cândŭ dice: „Wie der Schelm ist, so denkt er.“

Pentru trecutulŭ meu în afacerile bisericescĭ şi naţionale n'am mustrărĭ de cugetŭ. Deputaţii din congrese şi sinóde sunt martorĭ, precum credŭ, că póte fi şi Escelenţia Sa, că pentru persóna mea n'au esistatŭ cestiunĭ de rudenia şi de amiciţia orĭ de câte orĭ erá vorba de interesele marĭ naţionale şi bisericescĭ. Cestiunea „ajutorului de statŭ“ şi cestiunea „Telegrafului Românŭ“ sunt în biserica nóstră, cestiunĭ de principiu, ele nu sunt cestiunĭ personale între Stan şi Bran cum voiesce se le dea turnură Escelenţia Sa.

Décă „Telegrafului Românŭ“ de adĭ ii zace la inimă interesele generale ale naţiunii şi bisericii nóstre, atuncĭ se discutămŭ cestiunile amintite în articolulŭ meu din punctu de vedere alŭ principiilorŭ şi numai întru câtŭ cestiunile acestea sunt jignite de persóne se ne legămu de personalităţĭ. Astfelu procedu ómenii serioşĭ şi organele de publicitate cu programă bine stabilită. Atuncĭ sum gata şi eu sĕ stămŭ la vorbă, décă înse crede, că sum aplicatŭ a me demite a tractá numai cestiunĭ de personalităţi şi invective, atuncĭ ii aducŭ la cunoscinţă

---

rulŭ de séră, erau totŭ în brazda boeréscă, cu argaţii boierului după ei, carĭ, din cândŭ în cândŭ îi pocneau cu biciulŭ ca pe boi. De apăsătórele ridicăturĭ, cămeşile erau totŭ sdrobŭ la spete, de pe care pârlindu-le arşiţa sórelui, se luá pielea ca de pe şérpe. Femeile tótă diulica spălau, torceau, ţeseau, şi altele cerneau în curtea boieréscă; ér copilaşii morţĭ de fóme şi golăşei ca vai de ei, rătăceau ca puii părăsiţĭ de cloşcă, d'intr'unŭ locŭ într'altulŭ, fără se găséscă hrană şi adăpostŭ.

Duminecile şi în sĕrbătorĭ se făceau judecăţile. Slugile nemeşului-judecătorŭ îşĭ cunosceau bine meseria şi datoria lorŭ. S'aruncau ca tigrii asupra fiinţelorŭ nenorocite. Ţîpetele umpleau aerulŭ încâtŭ chiar şi pămêntulŭ plângea de mila lorŭ şi preoţii, a cărorŭ sórte erá ca şi a iobagilorŭ, adese oftau şi afuriseau dela altarŭ nemeşia şi iobăgia.

Într'una din dile fiindŭ mare chefŭ la curtea dela Fântânele şi cârmuitorulŭ pe de-o parte pentru a face şi mai mare petrecere nemeşilorŭ chefuiţĭ, ér pe de altă pentru a-şi resbuná asupra preotului dela Fântânele, pentru cuvinte, c'ar fi afurisitŭ baronia şi nemeşia, îlŭ chiamă grabnicŭ la curte şi-i poruncesce c'unŭ tonŭ sĕlbaticŭ: sĕ boteze nisce căţei. Păstorulŭ sufletescŭ blândŭ la fapte şi cumpĕtatŭ la vorbe, privindulŭ dreptŭ în faţă, îi rĕspunde cu multă chibzuinţă: „Bine, Măria Ta. Déc'or fi de legea mea îi botezŭ; dér déc'or fi de legea Măriei Tale, sĕ-i boteze popa calvinescŭ.“ — „Nooo Kutya teremtete olah popa. Apoi „Kinye“ cum ştim ce lege are? — Uşorŭ, Măria Ta. Legea românéscă dice sĕ postimŭ, ér legea unguréscă se mâncaţi carne. Puneţi pe masă unŭ blidŭ cu fasole şi altulŭ cu carne. Décă căţeii vorŭ merge la celŭ cu fasole ii botezŭ eu, déc'or merge la celŭ cu carne sĕ-i botezĭ Maria Ta!“ — Neapĕratŭ căţeii au mersŭ dreptŭ la blidulŭ cu carne.

Aşa spunŭ bĕtrânii că trăiau iobagii în téra Ardélului.

Cupa suferinţelorŭ s'a umplutŭ. — Buciumulŭ sună

„Fraţĭ la bătălia
Bucium'a sunatŭ
Téră în robia
Plânge ne-necetatu!“

La acestŭ puternicŭ sunetŭ moţii alérgă cu micŭ cu mare la „Ianculŭ vitézŭ din Câmpeni, d'intre moţĭ şi d'intre săteni,“ — cum cântă moţulŭ; şi în diminéţa dilei de 6 Iuliu 1848, o óste mică la numĕrŭ, dér puternică în bătae, compusă din 123 venătorĭ, 317 lăncerĭ cu 3 tunurĭ de lemnŭ legate cu cercurĭ de ferŭ, comandată de Nicolae Corteşŭ, tribunŭ dela Câmpeni, impresóră Fântânelele, unde baronulŭ de Vasvary comandă 3000 de Honvedĭ cu 10 tunurĭ ghintuite. În ajunulŭ luptei mai pléca dela Cluşŭ şi generalulŭ Gyeley încă cu 2000 honvedĭ.

Femeile muntene din Rîulŭ Calata presimţindŭ marea primejdia, încalecă pe cai, punŭ pe capŭ pălării bărbătescĭ, s'aşédă in şirŭ cavalerescŭ şi comandate de Palagia Roşia, mama centurionului Roşu, urcă muntele Grohotulŭ şi la „Vêrfulŭ Bĕtrânii“, bărbatii lorŭ, fiindŭ resfiraţĭ pr'intre bradĭ, pândescŭ mişcarile inimicului. Viteza muntenă, Palagia Roşia, zărindŭ apropierea generalului Gyeley suflă în buciumŭ. La semnalulŭ datŭ prin buciumŭ, bărbaţii lorŭ s'aruncă ca smeii asupra inimicului, pe care într'o clipă l'au sorbitŭ. După acésta, femei şi bărbaţĭ, toţĭ moţĭ şi muntene dela Rîulŭ Calata, Rogoşelŭ, Mărişelŭ, Albacŭ şi altele, alérgă la óstea lui Corteşŭ şi după o mare, crâncenă şi înverşunată luptă, spulberă în aerŭ Fântânelele în câtŭ pétră pe pétră n'a mai rĕmasŭ.

Foculŭ luptei şi dreptatea causei, pentru care se băteau părinţii noştrĭ, a înfăpăiatŭ atâtŭ de multŭ şi pe bĕtrânulŭ moşneagŭ de 70 de anĭ, Mateiŭ Filipŭ din Albacŭ, în câtŭ despre-

că replica mea este ultimulŭ cuvêntu, care l'am datŭ dreptu respunsu celoru dela „Telegrafulu Românŭ".

Brașovŭ 10 (22) Februariu 1884.

Diamandi I. Manole,
deput. alu sinodului.

Cronica evenemintelorŭ politice.

Sub titlulŭ „dragii noștri frațĭ" ne spunŭ foile maghiare, că pe la sfêrșitulu anului trecutŭ darile au încursŭ așa de slabŭ în Croația, încâtŭ guvernulu croatŭ a trebuitu se céră în luna lui Ianuariu a. c. 283,000 fl. împrumutŭ, ca se se pótă acoperí cheltuielile regatului autonomŭ. „Și unŭ poporu așa de amărîtu mai cutéză a se redicá în contra supremației maghiare!", esclamă „Ellenzék". Dér Ungurii câtu nu împrumută în drépta și în stânga și totu ei sunt cei cu gura mare și față de Nemțĭ și față de Evreii, dela carĭ iau împrumutŭ!

Duoi representanți ai partidei naționale croate avură dilele acestea la Bucuresci o convorbire cu secretarulu ambasadei rusescĭ. Se póte, ca Croații Slavi se nu conspire cu Rușii? — dise raportorulŭ lui „Pester Lloyd" și espedà telegrama cu scirea de mai susŭ.

Ministrulŭ-președinte Taffe a communicatŭ camerei, că dela întroducerea stărei escepționale au fostŭ espulsați (dațĭ afară) de pe teritoriulu, pentru care s'au întrodusŭ mĕsurile esceptionale (Viena, Korneuburg și Wiener-Neustadt) până la 15 Februariu a. c. 238 persóne, carĭ au amenințatŭ ordinea publică prin uneltirĭ anarchistice. Intre aceste persóne sunt 215 supușĭ austriacĭ și 23 supuși străinĭ, între carĭ 15 din Ungaria, 6 din Germania, 2 din Elveția și 1 din Rusia. Dintre cei 180 indigenĭ sunt 61 căsătorițĭ și 119 parte necăsătorițĭ, parte vĕduvĭ. Până acum nicĭ una din familiele espulsațilorŭ n'a cerutŭ ajutorŭ dela statŭ; direcțiunea poliției a datu însĕ ajutorŭ dintr'o fundațiune la 8 familii de espulsați. Comitele Taaffe a cetitŭ și unŭ pasagiu din diarulŭ socialistŭ „Zukunft", care fiindu suspendatŭ s'a strămutatŭ la Pesta. „Noi proletarii, — dice numitulu diarŭ — se dovedimu, că nu părăsimu pe consoții noștri persecutați; sĕ arătămŭ, că putemŭ se sprijinimŭ familiele lorŭ, ca se nu aibă lipsă de ajutorulŭ bestiei, ce se numesce statŭ. Se-și facă fiecare datoria, și sĕ trămită parale la adresa nóstră, ca inimicii noștri sĕ se cutremure de înfrățirea internațională a proletarilorŭ! Cu salutare socială-revoluționară!..."

Guvernulu românŭ, provocarŭ de nenumĕratele plângerĭ și reclamațiunĭ adresate mai alesŭ de esportătorii austriacĭ contra tratamentului arbitrarŭ alŭ mărfurilorŭ importate în România, a luatŭ, dice „Die Presse", hotărîrea, ca la tóte autoritățile vamale sĕ se depună mostre de mărfurĭ, ca prin acésta se se înlesnésă tacsarea corectă a mărfurilorŭ importate. Guvernulu românŭ a ținutŭ se procédă în acéstă împregiurare în acordŭ cu guvernulŭ austro-ungarŭ, care s'a declaratŭ gata a aprobá acéstă intențiune. De aceea s'a trămisŭ tuturorŭ acelorŭ camere de comerciŭ, carĭ sunt mai cu deosebire interesate de esportulŭ în România, învitațiunea se facă din partele colecțiiuni de mostre și sĕ le presinte guvernului. După ce se vorŭ efactuá acestea, trei funcționarĭ superiorĭ austro-ungarĭ se voru duce la Bucurescĭ, spre a luá parte la ministerulu de finance românŭ la desbaterile, ce se voru urmá în privința înstrucțiunilorŭ, ce trubuiescŭ trămise autorităților vamale române.

„Times" aduce scirea, că sântulŭ sinodu din Fanarŭ ar fi căpĕtatŭ dela Palatŭ asigurărĭ, că Sultanulŭ are de cugetŭ a edá unŭ nou fermanŭ, care va întărí drepturile legitime, precum și privilegiele garantate de Sultanii anteriorĭ bisericii ortodoxe-grecescĭ. După scirea acésta va scăpá și de astădată patriarchulŭ ecumenicŭ alŭ bisericii anatolice, care fără nicĭ unŭ dreptŭ canonicŭ se numesce grecéscă, cu privilegiile sale neatinse, în basa cărora în contra canónelorŭ bisericescĭ au întrodusŭ archiereii grecescĭ limba grecéscă în bisericile Românilorŭ, Albanesilorŭ și ale Bulgarilorŭ, cari nu voru puté scăpá de despotismulu clerului grecescŭ, până nu vorŭ avé ierarchia națională. Ierarchiă națională nu vorŭ puté avé pĕnă stau privelegiile patriarchale.

Cetimŭ în „Telegrafulu Românŭ" de Joi unmătórea declarațiune:

Incependu dela 11/23 Novembre a. tr. până la 18/30 Ianuariu a. c. subscrisulu am absentatu multŭ din Sibiiu în misiuni oficiale. În timpulu absentărei din partea celoru esterni; în timpulu aflărei mele în Sibiiu, din partea celoru din locu, în deosebite rêndurĭ, mi s'a atrasŭ atențiunea, că în „Telegr. Rom." sunt apostrofatŭ în forme diverse. Atențiunea mea însĕ fiindu acum îndreptată spre alte lucrurĭ și nu spre diaristică, n'am luatŭ mai departe notiță, despre cele ce mi se spuneau. Erĭ după amédi mi s'a spusŭ însĕ din mai multe părțĭ, că unŭ p. t. corespondentŭ de aicĭ din Sibiiu alu „Tel. Rom." în Nr. 15 a. c. ér se ocupă cu neînsemnata mea persónă, înfățișându-me publicului ca pe unulŭ ce pe nedreptŭ am mâncatŭ 400 fl. Față cu acésta defăimare declaru, că banii din cestiune i-am încassatŭ cu cuietanță în regulă, dela cassă în regulă, pe basa unei decisiuni a comisiunei administrative a tipografiei archidiecesane, nerevocate, pentru trebuințe de ale redacțiunei, (chiria biroului, diare etc. etc.) de pe timpulŭ cându încă nu îmĭ putému închipui că sunt redactorĭ carĭ se „plătescŭ" pe di și nu avému divinațiunea, că voiu fi, după cum înțelegŭ acum din corespondența „Tel. Rom." preste nópte suspendatu și datu afară ca unu ordinaru făcĕtoru de rele.

Sibiiu 8/20 Februariu 1884.

N. Cristea,
fostu redactorŭ.

La acésta declarațiune observă Redacțiunea „Telegr. Rom." urmatórele:

În interesulu adevĕrului constatămŭ din parte-ne: că „Telegrafulŭ Românŭ" nu a apostrofatŭ pe domnulu fostŭ redactoru Nicolau Cristea nicĭ într'unu modŭ; că „Telegrafulŭ Românŭ" sĕ trimite regulatu d-lui Nicolau Cristea în semnŭ de onóre, prin urmare s'a pututŭ convinge din propria intuițiune, décă a fostŭ d-sa vreodată apostrofatŭ séu nu? și în fine că d-sa dela diua retragerei d-sale dela redacțiune — 8 Octobre 1883 n'a mai colaboratŭ de locŭ la diariulŭ nostru. Încâtŭ a fostŭ îndreptățită domnulŭ fostŭ redactorŭ Nicolau Cristea a scóte întrégă remunerațiunea de câte 200 fl. și pe lunile Novembre și Decembre 1883 acésta e o cestiune, care pe noi nu ne privesce.

Redacțiunea.

„Moda cea mai nouă politică."

(Continuare.)

Mai vehementŭ, decâtŭ pe episcopĭ atacă șovinistulu autorŭ alŭ broșurei, nobilimea înaltă. În capitululŭ „Oligarchia ilustrată din punctŭ de vedere istoricŭ și alŭ așa numitului corpus iuris" Timoleon împlinesce o funcțiune adevĕrată de călău. Aducemŭ aci câteva probe: „Prĕputernica oligarchiă", scrie Timoleon, n'a nimicitŭ puterea statului nicăirea așa, că la noi. Conjurațiunile și uneltirile în contra regatului n'au fostŭ nicăirea așa de neîntrerupte, ca la noi în Ungaria. Puternicii magnațĭ n'au despoiatŭ statulŭ și societatea nicăirea așa, ca la noi. Décă cei trei regi marĭ ai noștri, Robertŭ, Ludovicŭ I, și Matia, n'ar fi strîmtorat'o pentru cât-va timpŭ, statulŭ maghiarŭ ar fi alunecatŭ cu multŭ mai curêndŭ în prăpastia peirii sale. Nu esistă nicĭ unu poporŭ, în a cărui istoria alternéză cele mai marĭ contraste, mărimea surprindĕtóre și cea mai umilitóre dejosire. Numai câțĭ-va anĭ despartu contrastele. Sub regii din casa de Anjou Ungaria, subminată de cérta de partide sub Arpadĭ și ruinată prin oligarchiă, deveni fără de veste cea d'ântâia putere în Europa. Dér după Ludovicŭ celŭ Mare deveni tocmai așa de iute o putere de rangulŭ alŭ duoilea, ba chiarŭ de alŭ treilea. Sub Matia urmà alŭ duoilea impetuosŭ avêntŭ, pentru ca contrastulŭ teribilei decădințe se fie cu atâta mai mare. Unŭ anŭ după mórtea acestui mare rege Ungaria a cădutŭ éră în vechia sa neputință. O singură armată turcéscă maĭ mare ar fi pututŭ intrá ca învingĕtóre în fortăréța Budei, în pomposulŭ palatŭ alŭ regelui Matia, a cărui atmosferă erá încă caldă de văpaia geniului și de patriotismulŭ marelui rege. Catastrófa s'a ivitŭ numai de aceea mai târdiu, fiindŭ-că Turcii au fostŭ ocupațĭ într'altă parte și nu sciau, câtŭ de slabă e Ungaria. . . Acéstă oligarchiă s'a arĕtatŭ puternică numai aci acasă, față de inimiculŭ esternŭ însĕ ea a fostŭ neputinciósă. Deșĭ ea nu se aliá totdéuna cu atăcătorii patriei, totușĭ se bătea rĕu. Ea a nimicitŭ vechia organisațiune a armatei maghiare. Sistema de banderii s'a dovedită, câtŭ se póte de rea. . . Chiarŭ și de obligămêntulŭ militarŭ voiá ea sĕ se eliberezе după putință. Pe cându nourii periculului turcescŭ se aglomerau pe orizontulu sudosticŭ, oligarchia aducea o lege după alta, cum că ea nu e obligată sĕ apere patria, ci

---

...țiindu mórtea, s'aruncà ca unŭ leu turbatŭ asupra 12 honvedi; smâncindŭ cu iuțéla trăsnetului pușca dela unulŭ din ei, trântesce cu patulŭ ei pe baronulŭ de Váswary, încâtŭ nicĭ „vai" n'a mai disŭ.

Aceste lupte, cari cu adevĕratŭ cuvêntu se póte dice, că au fost purtate: unulŭ contra dece, cum și victoriile repurtate la Abrudu, Zlatna, Belgradu, Tarcău, Jara și altele, facut'au se strălucéscă cu mândria în tóte părțile numele de moțŭ.

Regretații patrioțĭ românĭ, între carĭ Bălcescu și Alesandru Golescu, fiindu în acele vremurĭ de grea vijeliă la noi în munțĭ, — de care îmĭ aducŭ bine aminte, venindŭ la noi în Ofenbaia la unchiulu meu, unde eram și eu ca copilŭ micŭ — priveau cu admirațiune la abnegațiunea ostășéscă a moțilorŭ. Intr'una din dile, neuitatulŭ Alesandru Golescu, plimbându-se pe țermii Ariceșului și vedêndŭ câtŭ de drăgălașŭ și cu ce mișcărĭ pline de viéță se jucau copilașii séu „puii de moțŭ" a oftatŭ și a esclamatŭ din adênculŭ inimei dicêndŭ: „Romănașŭ copilu de bravu, până cândŭ vei fi tu sclavŭ!"

Și mare presimțire a doveditŭ acestu patriotŭ românŭ, cându a suspinatŭ și a esclamatŭ astfelu; căcĭ abia se potolise foculu și sub cuvêntu de a face rênduială în țéră, vine dela Viena d. br. de Zahlmaister c'o gramadă de §§§ (paragrafi) încârligațĭ cărora „absolutismu austriacu" le dicea. Mai avêndu în jurulu lui și o dróe de finanțĭ și gendarmĭ, inhață pe prefectulu tribunilorŭ de vecinică amintire Avramŭ Iancu și înfundatu-l'au în bastilla cetății Belgradului. Pamêntulu și pădurile luate cu sângele, pană chiaru și pescii din Ariceșŭ, i-au declaratu a fi a „Fiscușului" cum dicemu noi, séu a statului cum se dice în alte părțĭ și că „Fiscușulu" este elŭ, Zahlmaisterulu.

D. baronu de Zahlmaister, luat'a apoi pe toțĭ voinicii ca bradii și trimisu-i-a în țéra leșésca și în țéra nemțéscă se se bată cu Piemontesulu, cu care „moțulŭ", de cându e lumea n'a avutŭ nicĭ-o certă, ér pe noi copii silitŭ-ne-a sĕ învețămŭ a dice: la cafea-schwartz, la pedépsă-strofŭ, la păditoru-boacteru la socotélă-zahl și la Posada-Puksendorf.

Vedêndu însĕ Zahlmaiestrulu, că nu prea dămŭ înainte cu nemțésca și că din „puiŭ de moțu" nu póte eșí altceva decâtu totu numai „moțŭ", împăcatus'a pe socotéla nóstră cu grofii, baronii și nemeșii dela Pesta, încheiândŭ împreună unu contractŭ înregistratŭ la Viena, care „Dualismŭ austro-ungarŭ" se numesce. Impărțit'au între ei pămentulu în duóe și acum noi trebue se dămu duóe părțĭ din prețulŭ muncei nóstre „Fiscușului."

Rênduiala cea nouă luatu-ne-a'chiaru și straiulu și mălaiulu și jurații totu mai cerêndu-ne, ér noi ne mai avêndŭ nicĭ masă, nicĭ casă, nicĭ cenușă în vatră, spusu-ne-au verde unguresce, că de nu vomu mai plătí luane-voru și limba din gură, ca sĕ nu mai putemu vorbí. Pentru a ne scăpá însĕ dulcea nóstră limbă românéscă, neținěndu nici la boieriiĭ nicĭ la „isprăvniciiĭ" pusu-ne-amŭ pe lucru și făcutu-neamŭ: unii baiéșĭ séu lucrătorĭ de mine și dulgherĭ, alții spătarĭ, zidarĭ și dogarĭ, și cei maĭ mulțĭ donițarĭ și ciuberarĭ; apoi fie di cu sóre, ploi séu ninsóre, nimicŭ nu ne spăimêntă. Câtŭ e lumea totu veselĭ și cântândŭ:

Noi urlămu*) în josŭ la țéră
Cu donițĭ și cu ciubare
Sĕ adunămŭ bucățele
La copii și la muiere.

Moțulŭ.

---

*) „Urlămu" se usitéză în munțĭ în locŭ de a „scoborî".

numai cândŭ eră neînarmată. Mai ântâiu ca pretinse şi creă o lege, că ea numai atunci sĕ ésă la bătaie, cândŭ regele însuşĭ va conduce armata. Curêndŭ după aceea — sub regele Matia — ea ajunse acolo, ca banderiile sĕ se mobiliseze numai atuncia, cândŭ mercenarii regelui nu vorŭ mai fi în stare a apĕră patria... Rivalitatea Ujlakiştilorŭ, Bathoriştilorŭ, Garaiştilorŭ, Hedervariştilorŭ, apoi a Zapolyaiştilorŭ ş. a. a ruinatŭ ţéra mai tare ca Tătarii, Germanii, şi Turcii. Fiecare voiă sĕ fie sĕu însuşĭ rege sĕu sĕ aibă unŭ rege, prin care sĕ domnéscă elŭ. Pentru aceea nicĭ-o crisă de tronŭ nu s'a petrecutŭ fără unŭ resbelŭ civilŭ îndelungatŭ. Şi cum alergau înalţii egoiştĭ dela unŭ stégu, dela unŭ pretendentŭ de tronŭ la altulŭ, după cum cerea interesulŭ lorŭ! Şi décă este ceva, ce face obominabilă acéstă periódă a istoriei Ungariei, aceea nu este sângele vĕrsatŭ, în resbelulŭ civilŭ, ca dejosirea, perfidia, călcarea de jurămêntŭ şi trădarea. Décă istoria oligarchiei anglese este sângerosă, apoi istoria oligarchiei nóstre e murdară....

„Cum a fostŭ acéstă oligarchiă — continuă Timoleon — acésta ar putéu-o spune corpus iuris, décă istoria n'ar fi înregistrat'o. Ea fură, răpi, usură. Acela, care împrumută banĭ celorŭ din urmă doi regĭ nenorociţĭ, storcea cela dênşii donaţiuni. Ei dilapidau asemenea banii şi de pe altarulŭ patriei şi alŭ bisesei. Permiţêndŭ Papa Hadrianu' din causa pericolului turcescu sĕ se topéscă vasale de aurŭ şi de argintŭ, ei furară sfintele vase. Putredulŭ pergamentu alŭ codului numitŭ corpus iuris reflectéză fórte bine tabloulŭ acestei oligarchii: acéstŭ codŭ de legĭ este creatŭ în contra criminaliştilorŭ de înaltă posiţiune. Oligarchia şi nobilimea mică se luptă pe tóte paginele aceluia. Despre aceea, că într'insulŭ iobagii sunt paria, nu vorbimŭ. Ei au fostŭ sute de anĭ victima unei marĭ falsificaţiunĭ. La începutŭ i se acordă iobagiului dreptulŭ de proprietate: oligarchia însĕ i-a denegatŭ în corpus iuris acestŭ faptŭ iuridicŭ. Verböczy a codificatŭ deja pe basa schimbată; şi elŭ a codificatŭ tripartitulŭ (tripartitum) sĕu în interesulŭ nobilimei mijlocii. Teoria sântei corone a Ungariei a fostu cea mai bună modalitate pentru validitarea nobilimei micĭ. Acéstă teoriă a introdusŭ egalitatea în nobilimea unguréscă. Intre nobilimea înaltă şi mijlociă nu esistă nicĭ-o deosebire iuridică în articulii constituţiunii. Dér ce folosiră legile de pe hârtiă şi teoriile? Oligarchia folosi resbelele civile şi certele pentru tronŭ spre jăfuirea nobilimii, pe cândŭ iobagii deveniră sclavĭ; ea voi sĕ asupréscă nobilimea, sĕ rĕstórne ultima columnă a patriei. Ea îi ocupă pe rêndŭ bunurile şi sĕ stabili în posesiunea acelora. De câte-orĭ ajungea nobilimea la putere, ca creă legĭ în contra tâlharilorŭ de înaltă posiţiune. Despre asurpatorii neîndreptăţiţĭ vorbescŭ art. de lege din 1453: 7, 1458: 1, 1464: 12, 1471: 23, 27, 1486: 26, 1498: 10, 1522: 87, 1536: 9, 1542: 1, 1546: 24, 1547: 22, 1563: 54.

„Epoca lui Matia e plină de legĭ în contra usurpătorilorŭ. Nobilimea mică îşĭ reocupă bunurile dela oligarchĭ sub marele rege. Şi ce făcŭ oligarchia? Îndată ce a murită Matia, ea declară (art. de lege din 1492: 14, 145, 1, 1498: 10), că bunurile ocupate (mai bine: reocupate) sub Matia fără procedură legală sunt a se redă posesorilorŭ lorŭ de mai înainte. Magnaţii însĕ ocupară mai departe moşii. Şi spre a-şĭ apĕră nedreptele ocupaţiunĭ, isbutiră a face, ca dieta ţĕrii se declare că aceia, carĭ ocupă moşiĭ după mórtea lui Matia, comită unŭ actu de autocraţiă. Cu acéstă mĕsură consîmţi şi nobilimea mijlociă, pentru că ca sciă, că după căderea puterii centrale, jafulŭ oligarchiei se va continuă în bună voe. Cu tóte acestea oligarchia avŭ acelŭ folosŭ din art. de lege din 1495: 14, 1498: 10, că aceştĭ articulĭ apĕrau pe magnaţĭ în bunurile ocupate intra dominium."

„După catastrófa dela Mohaciu propriulŭ ajutorŭ şi dreptulŭ pumnului înlocuiră judecătoria şi legea. In acéstă luptă totŭ oligarchia, care s'a ocupatŭ cu falsificarea de monete şi a ţinutŭ bande de hoţĭ, a fostŭ partea mai tare.

„Art. de lege din 1523: 40 ameninţă pe nobilii falsificătorĭ de monete cu confiscarea bunurilorŭ. Totŭ cu aceeaşĭ dedépsă ameninţă şi art. de lege din 1548: 49 pe acei domnĭ, carĭ ţineau bande de hoţĭ. Nu trebuiă sĕ se ruineze ţéră aceea, în care domniă o astfelŭ de oligarchiă şi erau preste totŭ astfelŭ de relaţiunĭ?

„Turcii aflară la Mohaciu numai unu tristŭ scheletu alu Ungariei. A fostŭ decĭ tare uşorŭ a-o învinge. Cealaltă parte a oligarchiei — şi mulţĭ au mai rĕmasŭ, căcĭ ei nu s'au dusŭ sĕ lupte la Mohaciu — îşĭ continuară orgiile lorŭ pe cadavrulŭ patriei. Numai câţiva îşĭ făcură datoria în timpulŭ înspăimântorei nenorocirĭ naţionale. Perfidia şi schimbarea stégului înfloriă pe atuncĭ fórte tare. E de miratŭ, ba, de scârbitŭ, cum îşĭ schimbară cei mai mulţĭ stapânii. Se făcură reuniunĭ pentru rebeliune: membrii acestorŭ reuniunĭ se obligară a părăşi stégulŭ dintr'odată. Partidele contrare se declarară unele pe altele trădătóre de patriă spre a-şĭ răpi bunurile una dela alta. Éraşĭ se redicară cetăţui de hoţĭ. Ladislau More sciŭ sĕ scótă prin hoţiile sale în curêndŭ 200.000 de florinĭ ca contribuţiune de resbelŭ din acéstă ţéră ruinată şi storsă de toţĭ. Franciscŭ Bebek se ocupă cu fabricarea de monete false, pentru — că acéstă ocupaţiune eră mai rentabilă. Şi cândŭ oraşele din Cips refusară a-i primi monetele fără de valóre, elŭ vrŭ sĕ aducă pe Turcĭ pe gâtulŭ lorŭ. În chipulŭ acesta se adună şi se spori averea oligarchilorŭ.

(Va urmă.)

Diverse.

(Serată musicală în Săcele.) Reuniunea femeilorŭ române din Braşovŭ şi Săcele pentru ajutorarea vĕduvelorŭ sĕrace va arangiă Sâmbătă în 18 Februariu st. v. în Satulungŭ (Săcele) o serată musicală impreunată cu dansŭ. Venitulŭ curatŭ e destinatŭ pentru fondulŭ reuniunei. Preţulŭ întrării de persóna 80 cr.

(Balŭ de elită mascatŭ.) Spre a satisface dorinţa mai multora, dlŭ Laskai va arangiă Marţi în 26 Feb. alŭ doilea balŭ de elită mascatŭ în redutulŭ orăşănescŭ, cu care se va încheiă carnevalulŭ în anulŭ acesta. Invitările, ce s'au făcutŭ la balulu din 13 l. c., au valóre şi pentru balulu de Marţa viitóre.

(Cum se sprijinesce comerciulŭ Făgăraşului.) Cetimŭ în „Siebenb. d. Tagblatt": Interesele comerciale au căpĕtatŭ din nou o lovitură sĕmţitóre. Ministrulu de communicaţiune va sistă dela 1 Marte cursulŭ poştii dela Făgăraşŭ până la Braşovu, după cum a fostŭ până acuma. De aicĭ încolo se va mijloci comunicaţiunea între Făgăraşŭ până la Braşovu numai printr'unŭ cărutŭ prostŭ cu covĕltiru (coşarcă) cu duoi cai, după cumŭ merge posta între Făgăraşŭ şi Mediaşŭ, Făgăraşŭ şi Homorodŭ. Prin mĕsura acésta éră s'a adusŭ stricăciune comerciului Făgăraşului. Făgăraşulŭ mai are numai umbră din comerciulŭ de mai înainte. Inainte de a se construi calea ferată drumulŭ principalŭ alŭ negoţului între Sibiiu şi Braşovŭ trecea prin Făgăraşŭ şi aducea în acestŭ oraşelŭ unŭ comerciu viu, în urma cărnia mulţĭ orăşenĭ se îmbogăţiră; de cândŭ s'a făcutŭ calea ferată a decăḑutŭ comunicaţiunea şi bunăstarea într'unŭ modŭ rapidŭ. Carăle cele marĭ ale cărăuşilorŭ, precum şi diligenţa încetară şi mai rĕmăsese numai carulŭ de postă pentru lucrurĭ şi pasagerĭ. Acum aŭ sĕ se facă şi în privinţa acésta restricţiunĭ, carĭ vorŭ aduce Făgăraşului mare pagubă. Ce mai aducea puţină viéţă în comunicaţiune, mai erau călĕtorii comercialĭ, carĭ maĭ treceau pe la Făgăraşŭ. Aceştia ducŭ mai totdéuna marfă în geamantaniele lorŭ cele marĭ. De aci încolo astfelŭ de cofere numai până la Făgăraşŭ le potŭ espedă prin posta, de aicĭ încolo până la Homorodu sĕu până la Braşovŭ trebue se tocméscă cară multŭ mai scumpŭ, pentru că cărăle cele micĭ de postă vorŭ espedă numai pachete micĭ şi pasagerĭ şi nicidécum cofere marĭ de ale călĕtorilorŭ. Prin acésta mulţĭ călătorĭ nu vorŭ mai dă pe la Făgăraşŭ. Intrebămu cu totŭ dreptulŭ, că fost'au de lipsă restricţiunea acésta postală? In tóte părţile cetimŭ şi auḑimŭ, că sĕ înstitnescŭ poste nóuĕ, sĕ deschidŭ legăturĭ nóuĕ postale, sĕ iеau mĕsurĭ spre a sĕ promovă comunicaţiunea, aicĭ sĕ ieau mĕsuri contrare. Economiile, carĭ au credutŭ ministrulŭ, că le va dobêndi prin acésta mĕsură restrictivă, nu stau nicidecum în proporţiune cu rĕulŭ, care se causéză Făgăraşului, Şercanei, Perşanilorŭ, Vlădenilorŭ şi Codlei. Representanţele acestorŭ comune sĕ se adreseze cătră ministeriu în modulŭ potrivitŭ şi pe calea cuviinciósă printr'o representaţiune loială, ca sĕu sĕ se revóce acea restricţiune sĕu, preferindu-se o legătură postală mai aprópe cu Homorodulu, sĕ se într'oducă carulu celŭ mare postalŭ cu câte patru cai spre a se ţinĕ comunicaţiunea cu Făgăraşulŭ şi cu Homorodulŭ, unde sĕ află staţiune de cale ferată.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.** Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**
Tipografia: **Ioanŭ Gött şi fiiŭ Henricŭ.**